

SERMO LXXXIII. DE COMMUNI CONFESSORUM. ETC. 133

APPENDIX
SERMONUM
SANCTI AURELII
AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

CLASSIS IV.

SERMONES

DE DIVERSIS.

SERMO LXXXIII.

Exhortatorius ad bene faciendum.

*Hic sermo, ubi sanctus Augustinus pluries citatur, ob hanc
solam causam dicitur sancti Augustini exhortatio. Eruiitur
ex Bibl. Florentina, Plut. LXXXIX inf., Cod. xxiv, fol. 190.
Pone illum in appendicem post sermonem cccxv appendicis
Maurinensis.*

QUIA, ut ait Salomon, « Melius est enim ut hic ad tem-

» pus humiliter vitis resistamus, quam cum dæmonibus
 » perpetuopuniamur (1), » charissime frater, nota quod tota
 Christi vita fuit in paupertate, castitate, et obedientia, et hæc
 sunt tria verba Religiosorum, in quibus ipsi vivere debent
 et mori. Item dicit beatus Hieronymus, quoniam qui vult
 vivere secundum Evangelium, tota ejus vita fit martyrrium.
 Licet enim talis potus sit amarus, tamen morbum curat,
 et salutem confert æternam; unde Jacobus apostolus in
 Epistola sua dicit: « Quicumque voluerit esse amicus sæ-
 » culi hujus, inimicus Dei factus est¹; » et alibi dicit: « Qui-
 » cumque enim totam legem servaverit, offendit autem in
 » uno, factus est omnium reus². » Item Augustinus: « Si
 non esset tentator, non esset tentatio; et si non esset ten-
 tatio, non esset prælium seu pugna; si non esset pugna,
 non esset victoria; si non esset victoria, non esset palma
 et gloria. » Unde dicit Dominus: Pugna, juvabo; vince,
 coronabo. « Non enim coronabitur, nisi qui legitime cer-
 » taverit. » Item dicit Augustinus: « Qui creavit te sine
 te, non salvabit te sine te. O bone Jesu, hic ure me, hic
 me percutite, hic me examina, hic me flagella, saltem
 ut in futuro mihi parcas. » Amen.

¹ Jacb. iv, 4. — ² Id. ii, 10.

(i) Textum hunc apud Salomonem diligenter quaesitum non inveni.

SERMO LXXXIV.

De Mortuis et Consolatione remanentium.

*Erutus hic sermo ex Bibl. Ædil., cod. x., fol. 59 b, abeat
 cum cæteris in appendicem post sermonem præcedentem.*

SYNOPSIS.

I. Moriuntur omnes. II. Mortis doli. III. Deus homines
 tollendo, quod suum est, recipit. IV. Vanæ flentium excu-
 sationes. V. In charorum morte potius gaudendum. VI. Con-
 clusio per exempla et exhortationem.

I. FRATRES, quis est homo qui non videat mortem? Ac-
 cedant omnes fortissimi; videantur omnes feroces; loquan-
 tur omnes principes et barones (1), qui terras et civitates
 componere voluerunt. Sonetur tuba, congregentur omnes
 in unum; veniat sanctus Pater Adam cum sapientibus suis,
 veniat Plato, Aristoteles, et ille clarus moralis Apostoli
 Pauli socius, qui tantum ascendere voluerunt, que quo-
 modo Deus esset principium mobile movens investigare
 voluerunt. Dicite nobis sapientes: vidistis mortem, ti-
 muistis eam, concussi estis, plorastis, et forte remedia
 cuncta parastis, ut mortem non videretis; et tamen ipsi (2)
 resistere non potuistis. Quare? quia « Nullus est homo qui

(1) De verbo *barones*, vide serm. ad fratres in erem. XLVII, et LXVII.
 (2) Cod. *sibi*.

vivat et non videat mortem¹. Dicite ergo, o vos principes et barones, ubi sit potentia vestra? ubi potentia Heber gigantis, qui terribilia in terra et in mari fecit? ubi potentia Nerohe (1), qui magnalia fieri jussit? ubi potentia et victoria Assur, qui Ninive civitatem grandem ædificavit? ubi potentia et victoria Nachor junioris, qui Trojam destruere tentavit? ubi potentia et sapientia Toreni, qui jura et leges in Græcia condidit? ubi potentia et sapientia Gathonielis, qui græcas litteras primitus adinvenit? ubi astutia Borphæi, qui primo naves construxit et navigare primo cœpit? ubi speculator Eleas, qui picturas et sculpturas primo fabricavit? ubi potentia Segor, qui quingentos viros bellatores uno vomere occidit? ubi sunt qui conventus disponebant et festa? Omnes dicere possunt: Fratres, nullus hoc negare poterit, quod mortem non viderit, quod non cuncta dimiserit, quod non timuerit valde.

II. O mors (2) sævissima! o mors fidelissima! o mors necessaria! Rapis filios, nec compateris parentibus; rapis patres, nec parcis orphanis; rapis matres, nec pupillis parcis. O mors quam magna est potentia tua! quam fortis, quam mirabilis damnatio tua! Ubique magna, ubique terribilis, ubique summe timenda, ubique expectanda, quoniam non tardabis. Nam, o mors, quosdam rapis in antiquitate et senio, quibus dicis: Non veniam tempore hyemis, quia tempus sanitatis est; humores æquales sunt; cholera modo non crescit; secure igitur vivas. Ecce quomodo in antiquitate senes rapis. Quosdam rapis in atrocitate et gladio, quibus dicis: Tempore veris tempus novitatis est; cuncta renovantur, egredere foras, vade venatum. Et egresso, ecce inimici jam veniant vel feræ, ut venando eum devorent. Quosdam rapis in infirmitate vel lecto, quibus

¹ Psal. lxxxviii, 49.

(1) Sic cod; forte legendum *Nemrod*. Nomen hoc et sequentium plura mendosa prorsus videntur; quæ restituat qui voluerit. — (2) Deest *mors* in cod.

SERMO LXXXIV, DE MORTUIS ET CONSOLAT., ETC. 441
dicis: Non veniam, quia tempus æstivum est et jucunditatis; omnino non veniam. Ecce, qua hora non putant, egreditur mors. Quosdam rapis in calamitate et suspirio, quibus dicis: Estote securi, o pauperes; ecce fertilitas, inopiam non portabitis; quos mox cum aggrederis, nunquam saturaris, et nunquam dicis: Sufficit¹.

III. Quis est ergo homo, qui non videat mortem? Et ideo stupeo vos sanctæ catholicæ fidei participes, spe resurrectionis dotatos fideles, quomodo tantum de filiorum vel amicorum morte potestis dolere. Nunquam spes cum dolore concordat. Si ergo resurgendi, ut putatis, spem habetis, cur mortem amicorum ploratis? Numquid non (1) qui dederat abstulit? numquid non qui creaverat rapuit? numquid non qui vivere jusserat, ad tempus mori præcepit? Ipse denique commodaverat, ut cum eis habitarem, quanto tempore voluisset, et, cum vellet, rursus sine dubitatione auferret. Nihil abstulit tuum, qui dignatus est hodie recipere suum; injuriam nemini facit; de eo conqueri nemo audeat. Nam licitum est recipere, in quacumque parte homo suum inveniat; quanto magis ille, qui ex nihilo cuncta creavit? Nolite ergo flere, nolite tristari, nolite turbari, quoniam suum rapuit, non alienum. Nolite flere super dormientes, sed super nos ipsos fleamus, dicentes: Peccavimus, Domine, sed miserere. Et iterum cum sancto viro Job vociferari mementote: « Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum in sæcula². »

IV. Sed dicetis: Numquid Dominus non flevit? numquid Lazarum mortuum non ploravit? numquid et tu matrem defunctam apud Ostia Tyberina longo tempore non flevistis? « Medice, ergo primo cura te ipsum³. » O fratres mei, Dominum flevisse negare non audeo; sed quid flevit? Numquid Lazari mortem? numquid Lazarum dormientem? absit. Sed quid flebat? quid dolebat, nisi Lazarum resur-

¹ Prov. xxx, 15, 16. — ² Job. i, 21. — ³ Luc. iv, 23.

(1) Deest *non* in cod., et sic deinceps.

gentem, ad miseriam revocandum (1)? Flebat igitur Dominus, quia cogebatur propter alios salvandos Lazarum sæculo revocare. Hanc vitam intrare Lazarum flevit Dominus, quam nos miseri dolemus ab amicis nostris ablatam. Flevit et episcopus vester non mortem matris, sed dolorem quem multis annis propter me passa est.

V. Eia igitur, fratres, non fleamus, sed gaudeamus, quia de (2) aliena provincia mundi transivit ad Dominum, et de hostili miseria transivit ad cælum. Non luctus debet incutere quemquam fidelem, cum de peregrinatione meruit volare ad patriam? Quare hoc? quare meruit volare ad patriam? quia luxuriose non vixit; quia licet aliquando peccaverit, tamen Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum non negavit, sed credidit et adoravit; ideo inanis et vacuus non creditur recessisse, quia christianitatis mercatus est lucrum. Sed quis est qui christianitatis lucrum possit mercari? Solus ille qui bene vixerit. Et quis est qui bene vixerit? Solus ille qui Dei voluntatem adimplevit vel adimplere potuit? Solus ille qui dicere potest: « Renuit consolari anima mea, memor fui Dei¹; » quorum numerus brevis est. Quomodo hoc scimus? quia hoc fieri videmus. Ecce nihil in Deo delectamur, sed in (3)... in equorum cursu, in accipitrum volatu, in mulierum venustis aspectibus, in vestimentorum varietatibus, in campis, in pratis florentibus. Et quid plura? Ecce puer in pomo, vetula in pecunia, rex in regno, miles in ense, rusticus in temporis temperie sperat. Ecce quomodo pauci sunt, qui dicere possint: « Renuit consolari anima mea, memor fui Dei. »

VI. Et ideo, fratres, nolite inique agere, nolite mortuos flere; sed vestra et eorum peccata discite deplorare; discite perditum tempus recuperare; discite eleemosynas dare; discite confessionem devòte suscipere et sacramenta.

¹ Psál. lxxvi, 4.

(1) Cod. *revocantem*. — (2) Deest *de* in cod. — (3) Desunt quedam deleta in cod.

Ecce, ut videtis, magna quodammodo nos visitat et inaudita calamitate (1). Multi enim apud Hipponem heri comederunt, et riserunt, et festum fecerunt; sed ut videtis, hodie ad tumulum deportantur. Et ideo festinamus, non cras, sed hodie, confiteri et deplorare non mortuos, sed peccata, ut diximus. Discite etiam mane et sero dicere: A subitanea et improvisa morte libera nos, Deus Israël; et sic Dominus dignabitur nos exaudire, ut (2) pro nunc non moriamur. Scitote tamen, quod statutum est cunctis viventibus semel mori¹; et ideo si supervixerimus, scitote quod minatur nobis Dominus. Ipse enim pius est, et nunc fame et mortalitate nos punit, ut nos ipsos agnoscentes revertamur ad eum. Nobis etiam minatur, quando propinquos nostros de medio nostrum tollit. Ideo, fratres, etiam revertamur ad eum, ut fuga nostra non fiat in hyeme², aut in tempore frigoris nec pœnalitatis; sed in calore charitatis inveniamur accensi, quando merebimur vocari a Domino de ergastulo mortis hujus. Adjuset nos et liberet nos ipse Deus, sicut liberavit tres pueros de camino ignis ardentis. Amen.

¹ Hebr. ix, 27. — ² Matth. xxiv, 30.

(1) Deest vox *calamitate* in cod. — (2) Cod. *et*.

SERMO LXXXV.

De Morte.

Erūitur hic sermo ex eadem Bibl. Ædil., cod. x, fol. b. Sit in appendice post præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Mala hujus vitæ ad optandam mortem nos impellunt. II. Bona mors quam beata. III. Morbi dolores Dei venientis motum.

I. FRATRES charissimi, o si vitæ istius naufragio atque compendiosæ mortis comparando commercio cogitarem, quam fastidiose, o quam inenarrabiliter, o quam tædiose tæderet vivere! Sed o quam festinanter mori in Domino concupisceret unusquisque! o quam bene mortuis qui in Domino moriuntur! Nam ut collationem quamdam breviter faciamus, conferamus, si placet, de vita præsentis, quæ initium dolorum est, et quasi per amicum litigium, quid potius appetendum sit male vivere, an bene mori discutiamus. Nam bene vivere dicere audeo quod nemo potest: « Omnis enim homo mendax est¹. » Ideo Apostolus videns aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis, exclamabat: « Cupio dissolvi et esse cum Christo². » Denique quis vivere potest sine molestiis? Nam esurire, sitire, falsari et omnia mala pati commune nobis est, et

¹ Rom. 11, 4. — ² Philip. 1, 23.

omnium nostrum est. Et vere omne malum amicus noster est. Quare? Nisi quia nunquam nos relinquit; semper tecum est; nunquam hominem deseruisse malum perlegimus. Amica domestica cuncta mala nobis sunt, et quæ intra nobis sunt, cupire, amare, odisse, fornicari, occidi, rapere vel furari, nonne hæc omnia amica nostra sunt? Omnino negare non possumus. Quis ergo a passionibus mundus erit? quis a labe peccati innocens? quis sine peccato vivere potest? Ergo omnis homo mendax, omnis homo fallax. Denique audacter prænuntio, quia vitæ principium hominis, initium doloris est, calamitatis et miseræ. Hæc enim quæ dicimus, etiam philosophi nostri Carthaginenses non ignoraverunt, quando in ortu puerorum lugebant; sed moriendo gaudebant, et epulabantur quotidie splendide, credentes et scientes quod homo ad laborem nascitur, et ad requiem moritur. O mors desiderabilis; o mors amicorum Dei, omnium laborum præsentium finis, o mors, laboris mei requies, et quietis meæ principium, quis poterit tuas utilitates enarrare? Nam male mori Christianorum non est, sed bene mori, cum Christo vivere est. O futuræ beatitudinis mors et felicitatis principium! Valeas, fidelissima amicarum, quoniam si possem te libenter rapere, libenter te gustarem. Omnes enim cogitationes meæ, omnes labores mei te expectant, et instigant me ad amorem tuum, ut tempestiva venias.

II. Cur ergo mori times, o serve Dei? An ignoras quod dictum est: « Beati mortui qui in Domino moriuntur¹? » Qui sunt isti qui in Domino moriuntur, nisi illi qui hospitem receperunt, nudum induerunt, famelicum saturaverunt, infirmos visitaverunt, mortuos sepelierunt, qui justitiam servaverunt, qui falsum testimonium non fecerunt, qui sanguinem non effuderunt, qui usuram vel rapinam non commiserunt? Isti sunt illi beati qui in Domino moriuntur, ad quorum recessum panduntur cæli, lætantur

¹ Apoc. xiv, 13.

Angeli, et omnes Sancti obviam occurrunt intrantibus (1) sanctam civitatem. O quam beatus eris, o homo, si hospes Dei fueris et cœlorum civis, et si in civitate illa cœlesti moram perfeceris! Tunc enim in die tui exitus Deus gratias referre non pigrescet, dicens Dominus (2) servo, Creator creaturæ: Gratias tibi ago, quia hospes fui et collegisti me; et ideo veni; benedicte Patris mei, recipe regnum Dei; pro temporalibus recipe æterna, pro corruptibilibus cœlestia, pro transitoriis felicissima suscipe sempiterna. Sed ad tantam felicitatem adipiscendam non solum sufficit bene agere, eleemosynas dare, nudos vestire; sed etiam declinare oportet a malo.

III. Ecce enim nos Salvator invitat ad amorem cœlestis patriæ, nos introducere cupit, et cupiens nos orantes et mundos aggredi, nos primo visitare dignatur. Febres veniunt, dolor capitis sentitur, venter dolet, stomachus inflatur; hæc enim sunt dona Dei. Hoc est bonum quod tibi promittit; hic est præco, qui clamat ut pœniteas, ut confitearis, ut viaticum digne suscipias. Et ideo dum infirmamini, fratres, statim paretis vos ad mortem, inducatis tam cito presbyteros, petite confessionem; eucharistiam et unctionem petere festinate. Quibus receptis, veniat Doctor doctorum, qui pro salute nostra mori dignatus est, et secure pertranseat; quoniam inveniet in te mansionem paratam, et Beati Angelis associati indefessa voce cantare non desistent: « Gloria in Altissimis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; » quod nobis concedat ipse qui est benedictus in sæcula sæcula sæculorum. Amen.

¹ Luc. II, 14.

(1) Cod. *intrantes*. — (2) Id. *Domino*.

SERMO LXXXVI.

De Vita activa et contemplativa.

Ad Presbyteros.

Exit, ut præcedentes, hic sermo ex Bibl. Ædil., cod. x, fol. 53; unde sit in appendice post præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Duæ uxores Jacob, Lia et Rachel, vitam activam et contemplativam significant. II. Beatior tamen vita contemplativa, quæ bene aliquando activæ miscetur.

I. LEGIMUS, fratres charissimi, quod Jacob duas uxores habuit, Liam videlicet et Rachelem (1); una lippis oculis erat, altera clare videbat; una in filiis læcunda erat; altera fere duos filios habere potuit; et septem annis servivit pro Lia, et septem aliis annis pro Rachele. Jacob iste, dilectissimi, Deum Patrem significat, qui sibi quotidie per adoptionem filios generat. Duæ uxores, duæ vitæ sunt, quibus homines et servi Dei insistunt, activa videlicet vita et contemplativa. Lia activam, Rachel contemplativam significat; Lia enim Labor interpretatur, quia activa vita in labore mundi, Deo tamen serviendo desudat. Deo servit, dum pauperes recipit, dum pascit, dum vestit, dum visitat, dum consolatur, dum sepelire festinat; sudat etiam et

(1) Vide Augustin. de Consensu Evang., lib. 1, num. 9, et contra Faustum, lib. xxii, num. 52, et seqq.

Deo servit, dum filiis, uxori, sibi et famulis legitime acquirit unde vivant (1), et unde etiam pauperes Christi pascantur. Lippa tamen dicitur Lia, quia quamdiu sumus in sæculo, clare Deum videre non possumus; et tamen fecunda est, quia plures activi, sed pauci contemplativi reperiuntur in sæculo. Rachel autem dicitur Videns, quia contemplativi et simplices, innocentes sunt velut oves, et a tumultu sæculi sunt separati, ut in solitudine contemplationi vacantes videant clarius illum qui ait: «Ego principium qui et loquor vobis¹.» Unde non lippa, sed formosa et clare videns dicitur, quia duos filios habet, quia duo sunt genera contemplativorum. Aliqui vero conversantur in communi, ut sancti Apostoli et prædicatores; aliqui segregati a gentibus, sicut sunt fratres mei. Unde duorum unus vocatur Joseph, alter filiorum vocatur Benjamin. Joseph enim Augmentum dicitur multitudinis; sed Benjamin, Filius dexteræ, solum Deo viventem et solitarium dexteræ tantum Dei hærentem (2), non omnes significat. Septem anni, vitam, quæ septem diebus volvitur significant, in qua homo acquirit vitam activam vel contemplativam.

II. Sed beatior est atque perfectior contemplativa, quam activa, dicente Domino: «Si vis perfectus esse, vende omnia². Hanc partem elegit Maria quæ non auferetur ab ea³.» Activa vero quotidie auferitur; sed contemplativa semper perseverat; activa semper in præsentia est, sed contemplativa incipit in præsentia et perficitur in futura, quia ibi videbimus Deum facie ad faciem⁴, sicuti est⁵, quem hic per speculum⁶ consideramus. Hic etiam, fratres, aliqui activi sumus, quia opere misericordiæ impediti sumus, intendentes quomodo pauperes, ut nullus esuriat, pascamus, quomodo potum tribuamus, ut nullus sitiatur; quomodo nudum induamus, ut nullus frigescat; quomodo mortuum

¹ Joan. vii, 25. — ² Matth. xix, 21. — ³ Luc. x, 42. — ⁴ 1 Cor. xiii, 12. — ⁵ 1 Joan. iii, 2. — ⁶ 1 Cor. xiii, 12.

(1) Cod. vivat. — (2) Id. habentem.

sepeliemus, ut eorum cadavera in platea non jaceant; quomodo incarceratum visitemus, ut nemo sit qui conquerratur; et si omnes tales opere adjuvare non possumus, saltem bona voluntate activi esse debemus, per Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

SERMO LXXXVII.

Ad Sacerdotes.

Eruitur hic sermo ex eadem Bibl. Ædil., cod. x, fol. 25. Sit in appendice post præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Quæ virtutes Sacerdotibus conveniant. II. Nemo de Sacerdotibus male loquatur, sed illos honoret. III. Quanta cura examinandi ab Episcopis consecrandi. IV. Adhortatio ad Clericos.

I. SACERDOTES dilectissimi, tria sunt genera hominum quæ odit Deus, scilicet remanentem, retro redeuntem, aberrantem. Ideo vos qui præestis, ad vos pertinet excitare remanentes in malis, errantes revocare ad viam, et tardos pigrosque excitare, ne amplius dormiant. Qui non proficit, remanet in via; qui pejor efficitur, retro revertitur; sed qui fidem deserit, omnino in morte dormit. Ad vos ergo, Sacerdotes Dei, pertinet excitare remanentes, errantes revocare, sed et dormientes semper increpare. Considerate ergo, antequam hæc omnia faciatis (1), quibus virtutibus

(1) Cod. faciant.